

EUROOPAN KOMISSIO

KOULUTUKSEN, NUORISOASIOIDEN, URHEILUN JA KULTTUURIN PÄÄOSASTO

Kulttuuri ja luovuus

Euroopan kulttuuripääkaupungit vuosina 2020–2033

Ohje kaupungeille Euroopan kulttuuripääkaupunkivuoden tulosten omasta arvioinnista

1. Tausta ja asiayhteys

Isäntäkaupunkien riippumaton seuranta ja arviointi

Uusi vaatimus Euroopan kulttuuripääkaupungeille

Euroopan kulttuuripääkaupunki -toiminta käynnistettiin vuonna 1985 hallitustenvälisenä aloitteena, joka muutettiin Euroopan unionin toimeksi vuonna 1999. Säännöt uudistettiin vuonna 2007, jolloin toimintaa tehostettiin. Näiden sääntöjen mukaisesti Euroopan komissio varmistaa kaikkien vuosien 2007–2019 Euroopan kulttuuripääkaupunkien ulkoisen ja riippumattoman arvioinnin. Sen lisäksi joukko Euroopan kulttuuripääkaupunkeja on tähän mennessä käynnistänyt ja toteuttanut omia arviointejaan kulttuuripääkaupunkivuodestaan erilaisten mallien ja lähestymistapojen mukaisesti.

Päätöksessä N:o 445/2014/EU¹ (jäljempänä ”päätos”) säädetään uudet menettelyt Euroopan kulttuuripääkaupunki -toiminnan täytäntöönpanolle vuosina 2020–2033. Arvioinnin osalta päätöksessä säädetään kaikkia vuosien 2020–2033 Euroopan kulttuuripääkaupunkeja koskeva uusi velvollisuus, jonka mukaan niiden on vastattava itse Euroopan kulttuuripääkaupunkivuotensa tulosten arvioinnista. Tähän uuteen velvollisuuteen liittyen nimityksestä Euroopan kulttuuripääkaupungiksi hakemuksen valmistelevien kaupunkien on ilmoitettava hakemuksessaan suunnitelmansa siitä, miten ne aikovat seurata ja arvioida nimityksen vaikutuksia sekä tiedottaa tällaisen arvioinnin tuloksista.

Tarkemmin ottaen päätöksen 16 artiklassa määritellään kaupunkien ja komission vastualueet ja velvollisuudet seuraavasti:

1.
 - Kukin asianomainen kaupunki vastaa Euroopan kulttuuripääkaupunkivuotensa tulosten arvioinnista.

¹ Euroopan unionin virallinen lehti, EUVL L 132, 3.5.2014: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=CELEX:32014D0445>

- Komissio vahvistaa asianomaisille kaupungeille yhteiset [Euroopan kulttuuripääkaupunki -toiminnan] tavoitteisiin ja kriteereihin perustuvat suuntaviivat ja indikaattorit, jotta varmistetaan yhdenmukainen lähestymistapa arviointimenettelyyn.
- Asianomaisten kaupunkien on laadittava arviointiraportit ja toimitettava ne komissiolle kulttuuripääkaupunkivuotta seuraavan vuoden 31 päivään joulukuuta mennessä.
- Komissio julkaisee arviointiraportit verkkosivuillaan.

2.

- Kaupunkien arviointien lisäksi komissio varmistaa, että toiminnan tulosten ulkopuolinen ja riippumaton arviointi toteutetaan säännöllisesti.
- [Tässä] arvioinnissa keskitytään tarkastelemaan kaikkia entisiä Euroopan kulttuuripääkaupunkeja eurooppalaisen ulottuvuuden kannalta, jotta voidaan tehdä vertailuja ja saada hyödyllistä kokemuspohjaista tietoa ja opastusta tuleville Euroopan kulttuuripääkaupungeille sekä kaikille Euroopan kaupungeille. Niissä arvioidaan myös toimintaa kokonaisuudessaan, mukaan luettuna sen toteuttamiseen kuuluvien prosessien tehokkuus, sen vaikutukset ja se, miten sitä voitaisiin parantaa.
- Komissio esittää Euroopan parlamentille, neuvostolle ja alueiden komitealle seuraavat näihin arviointeihin perustuvat raportit ja tarvittaessa niihin liittyvät aiheelliset ehdotukset:
 - (a) ensimmäinen väliraportti viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2024;
 - (b) toinen väliraportti viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2029;
 - (c) jälkiraportti viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2034.

Tässä asiakirjassa kerrotaan, mitä etuja Euroopan kulttuuripääkaupungille on siitä, että se arvioi itse Euroopan kulttuuripääkaupunkivuotensa tulokset. Lisäksi tässä asiakirjassa vahvistetaan yhteisesti käytettävät indikaattorit ja luettelo kysymyksistä, jotka kaupunkien olisi esitettävä itselleen, kun päättävät valmistella hakemuksen nimityksestä Euroopan kulttuuripääkaupungiksi ja suunnittelevat arviointimenettelyjään.

Asiakirja perustuu asiantuntemukseen, joka on peräisin komission vuodesta 2007 alkaen Euroopan kulttuuripääkaupungeista laatimista ulkoisista ja riippumattomista arvioinneista, erityisesti vuoden 2012 Euroopan kulttuuripääkaupunkien arvioinnin ”vaikutusten mittaaminen” -luvusta, sekä EU:n rahoittamaan työhön, jota teki entisten Euroopan kulttuuripääkaupunkien työryhmä, joka perustettiin vuosina 2009–2010 jakamaan hyviä käytäntöjä ja laatimaan suosituksia nimityksen saaneiden kaupunkien tutkimuksia ja arviointeja varten.

Lisäaineistoa:

Euroopan kulttuuripääkaupunkien ulkoiset arvioinnit ja Euroopan kulttuuripääkaupunkien työryhmän raportti on saatavilla seuraavassa osoitteessa:

- http://ec.europa.eu/culture/tools/actions/capitals-culture_en.htm

- <http://ecocpolicygroup.wordpress.com/category/case-studies-ecocs>

2. Keskeiset vaikuttimet ja syyt

Syyt ja vaikuttimet sille, MIKSI kaupunkien olisi arvioitava Euroopan kulttuuripääkaupunkivuotensa tulokset

Euroopan kulttuuripääkaupunki -toiminta sai alkunsa vuonna 1985, minkä jälkeen sen soveltamisala ja koko kasvanut, ja siitä on tullut yksi Euroopan arvostetuimmista ja tunnetuimmista

kulttuuritapahtumista. Vuosien kuluessa aloite on edistänyt myös kaupunkien ja niitä ympäröivien alueiden kestäväää kehitystä ja tuonut niille, jos toiminta on valmisteltu hyvin, pitkän aikavälin kulttuurisia, sosiaalisia ja taloudellisia vaikutuksia. Tämän ansiosta Euroopan kulttuuripääkaupungit on tunnustettu nykyisin sekä paikallisella että alueellisella tasolla strategisten kulttuuriin tehtävien investointien laboratorioiksi.

Meillä ei ole kuitenkaan vielääkään johdonmukaista tietopohjaa, jonka avulla Euroopan kulttuuripääkaupunkina toimimisen edut ja erityisesti sen keskipitkän ja pitkän aikavälin kulttuurinen, sosiaalinen ja taloudellinen perintö isäntäkaupungeissa voitaisiin ymmärtää paremmin. Lisäksi meiltä puuttuu yhteinen perusta sen vaikutusten vertailemiseksi eri kaupunkien välillä. Uudessa päätöksessä käyttöön otettu uusi arviointivelvollisuus on keino tämän tilanteen korjaamiseksi.

Tällaisten arviointien ensimmäisiä vastaanottajia ovat nimityksen saaneet kaupungit. Tämä velvollisuus hyödyttää myös muita Euroopan kaupunkeja, jotka haluavat oppia Euroopan kulttuuripääkaupunkien kokemuksista ja ymmärtää paremmin valtavan kulttuuri-investoinnin monita-
hoiset vaikutukset. Sen lisäksi velvollisuus auttaa Euroopan unionin toimielimiä arvioimaan Euroopan kulttuuripääkaupunki -toiminnan kumulatiivisia vaikutuksia, sillä kaupunkien toteuttamat arvioinnit edistävät Euroopan komission suorittamia ulkoisia ja riippumattomia arvioin-
teja.

Tarkemmin ottaen uusi velvollisuus auttaa Euroopan kulttuuripääkaupunkeja **paikallisella tasolla** parantamaan toteutusta kulttuuripääkaupunkivuoden tavoitteisiin nähden. Kokemus osoittaa, että arvioinnin (ja arviointityökalujen) suunnitteleminen hyvissä ajoin etukäteen auttaa kaupunkeja selkeyttämään näkemyksensä vahvuuksistaan ja heikkouksistaan sekä analysoimaan, mitä ne voivat realistisesti pyrkiä saavuttamaan Euroopan kulttuuripääkaupunki -nimityksen avulla, mikä auttaa niitä täsmentämään tavoitteitaan ja määrittelemään selkeät selvät välitavoitteet tavoitteidensa saavuttamiseksi sekä sen ansiosta parantamaan kulttuuripääkaupunkivuoden lopputulosta.

Sen pitäisi myös auttaa kaupunkeja osoittamaan paremmin kulttuuripääkaupunkivuoden vaikutukset ja sen, miten ne ovat optimoineet kulttuuriset, sosiaaliset ja taloudelliset edut, sekä sen, millainen vaikutus nimityksellä on ollut kaupungin kehitykselle. Lisäksi se on tärkeää tavoitteiden paikallisen omistajuuden edistämiseksi, sillä se auttaa kaupunkeja suunnittelussa ja neuvotteluissa kumppaneiden kanssa (erityisesti sponsorit ja viranomaiset paikallisella, alueellisella tai kansallisella tasolla), ja siitä muodostuu hyvä käytäntö ja inspiraation lähde tuleville Euroopan kulttuuripääkaupungeille merkityksellisten ja saavutettavissa olevien tavoitteiden asettamiseksi. Lopuksi arviointien havainnot voivat myös tukea kaupungin tulevia kulttuuristrategioita.

Euroopan tasolla arvioinnit auttavat ymmärtämään, miten yksittäinen Euroopan kulttuuripääkaupunki edistää toiminnan tavoitteiden saavuttamista, ovatko ne pääosin saavuttaneet tavoitteensa, onko täytäntöönpano edennyt alkuperäisen ehdotuksen mukaisesti ja miten koko Euroopan kulttuuripääkaupunki -toimintaa voitaisiin parantaa. On myös erittäin tärkeää, että uusi velvollisuus kannustaa lisäämään kaupunkien välistä tietämyksen siirtoa tarjoamalla kattavamman näkemyksen Euroopan kulttuuripääkaupunki -toiminnan tuloksista, kun johdonmukaiset tiedot mahdollistavat kaupunkien välisen vertailun. Se vahvistaa Euroopan kulttuuripääkaupunki -toiminnan nykyistä tietopohjaa ja yleisemmin ottaen kulttuurisia aloitteita kaupunkien talouden elvyttämisen tukemiseksi tai vaikuttaa sosiaaliseen muutokseen sekä edistää Euroopan unionin laajempien tavoitteiden saavuttamista.

3. Yhteiset keskeiset indikaattorit

Vähimmäismäärä indikaattoreita, joiden olisi sisällyttävä kaikkiin kaupunkien suorittamiin arviointeihin

Euroopan kulttuuripääkaupungiksi nimettyjä kaupunkeja kehoitetaan käyttämään jäljempänä (taulukossa 2) esitettyjä yhteisiä keskeisiä indikaattoreita arviointiaan suorittaessaan.

Nämä indikaattorit liittyvät Euroopan kulttuuripääkaupunki -toiminnan yleisiin ja erityisiin tavoitteisiin, kuten päätöksessä on todettu, ja niiden soveltamiseen toiminnallisiin tavoitteisiin kaupungin tasolla (taulukko 1). Ne perustuvat myös päätöksessä vahvistettuihin kriteereihin, jotka koskevat nimityksestä Euroopan kulttuuripääkaupungiksi hakemuksen tehneiden kaupunkien hakemusten arviointia. Alla ehdotetut keskeiset indikaattorit kuvastavat tätä tavoitteiden hierarkiaa, ja niiden tavoitteena on ottaa huomioon niiden olennainen sisältö mahdollisuuksien mukaan määrällisessä muodossa.

Taulukko 1 – Euroopan kulttuuripääkaupunki -toiminnan tavoitehierarkia

Yleiset tavoitteet								
Suojellaan ja edistetään Euroopan kulttuurien monimuotoisuutta ja korostetaan niiden yhteisiä piirteitä sekä vahvistetaan kansalaisten tunnetta kuulumisesta yhteiseen kulttuurialueeseen (GO1) ja edistetään kulttuurin panosta kaupunkien pitkän aikavälin kehitykseen (GO2)								
Erityiset tavoitteet (SO)								
SO1: Vahvistetaan kaupunkien kulttuuritarjonnan valikoimaa, monimuotoisuutta ja eurooppalaista ulottuvuutta, myös valtioiden rajat ylittävän yhteistyön avulla			SO2: Laajennetaan kulttuuritarjonnan saanti- ja osallistumismahdollisuuksia		SO3: Vahvistetaan kulttuurialan valmiuksia ja sen yhteyksiä muihin aloihin		SO4: Kohotetaan kaupunkien kansainvälistä profiilia kulttuurin kautta	
Toiminnalliset tavoitteet								
Edistetään kattavia ja taiteellisesti korkealatuista kulttuuriohjelmiä	Varmistetaan, että kulttuuriohjelmiin liittyy vahva eurooppalainen ulottuvuus ja valtioiden välinen yhteistyö	Osallistetaan laaja joukko kansalaisia ja sidosryhmiä kulttuuriohjelman valmisteluun ja täytäntöönpanoon	Luodaan laajalle joukolle kansalaisia uusia tilaisuuksia osallistua kulttuuritapahtumiin	Parannetaan kulttuuri-infrastruktuuria	Kehitetään kulttuurialan osaamista, valmiuksia ja hallintoa	Edistetään kumppanuuksia ja yhteistyötä muiden alojen kanssa	Markkinoidaan kaupunkia ja sen kulttuuriohjelmaa	Parannetaan asukkaiden kansainvälisiä näkymiä

On odotettavissa, että joitakin indikaattoreita on ehkä kehitettävä lisää muuttuvien olosuhteiden, muilta Euroopan kulttuuripääkaupungeilta opittujen asioiden, odottamattomien tapahtumien, uudenlaisten tietojen luomisen ja niiden tallentamiseksi käytettävissä olevien uusien menetelmien vuoksi.

Määrällisissä tiedoissa olisi otettava huomioon perustasot (eli tiedot soveltamisvaiheessa sekä kulttuuripääkaupunkivuoden alussa ja lopussa), alueelliset tai kansalliset vertailukohtat, jos ne ovat saatavilla, ja kaupungin kulttuurinen, sosiaalinen, koulutuksellinen ja infrastruktuuriin liittyvä tilanne. Tiedot olisi myös analysoitava ja asetettava oikeaan asiayhteyteen, jotta ymmärtää, millainen panos Euroopan kulttuuripääkaupunki -toiminnalla todennäköisesti on, ja jotta voidaan tunnistaa muita vaikuttavia tekijöitä.

Näiden yhteisten indikaattoreiden lisäksi kaupunkien olisi myös määriteltävä mahdolliset lisäindikaattorit, joita saatetaan tarvita kaupunkien tilanteen, painopisteiden ja toimintojen vuoksi sekä kaupunkien omien tulostavoitteiden perusteella. Näitä kaikkia indikaattoreita voidaan pitää asiaankuuluvina tuleville kaupungeille, ja ne voidaan integroida osaksi yhteisiä Euroopan kulttuuripääkaupunkien indikaattoreita.

Kaikkien indikaattoreiden olisi oltava SMART-periaatteiden mukaisia (täsmällisiä, mitattavia, saavutettavia, realistisia ja aikasidonnaisia).

Taulukko 2 – Yleiskatsaus Euroopan kulttuuripääkaupunki -toiminnan tavoitteista ja kriteereistä sekä niihin liittyvistä ohjeellisista indikaattoreista ja mahdollisista tietolähteistä

Tavoitteet	Indikaattorin tyyppi	Ohjeelliset indikaattorit	Mahdolliset tietolähteet
<p>Yleinen tavoite 1:</p> <p>Suojellaan ja edistetään Euroopan kulttuurien monimuotoisuutta ja korostetaan niiden yhteisiä piirteitä sekä vahvistetaan kansalaisten tunnetta kuulumisesta yhteiseen kulttuurialueeseen</p>	<p>Vaikutus</p>	<p>Kansalaisten tietoisuuden ja arvostuksen lisääntyminen eurooppalaisten kulttuurien monimuotoisuudesta</p> <p>Kansalaisten yhteiseen kulttuurialueeseen kuulumista koskevan tunteen ja kansalaisten itsensä eurooppalaisena pitämisen voimistuminen</p> <p>Kansalaisten monikulttuurisiin hankkeisiin osallistumisen ja sitoutumisen lisääntyminen</p> <p>Lisääntynyt tietämys eurooppalaisista kulttuureista</p> <p>Aineeton eurooppalainen kulttuuriperintö (taide ja käsityöt), lisääntynyt osaaminen</p> <p>Kulttuuriperinnön ja innovoinnin yhdistävien kulttuurialoitteiden määrän lisääntyminen</p> <p>Konkreettista kulttuuriperintöä koskevaan infrastruktuuriin tehtävät investoinnit, kulttuuriperinnön tarkoitus mietitty uudelleen tai kulttuuriperintö tulkittu uudella tavalla</p> <p>Eurooppalaisten aiheiden monimuotoisuus (ohjelmassa, tiedotusvälineissä)</p> <p>Taiteellisen ohjelman kattama maantieteellinen alue</p> <p>Monikulttuuristen hankkeiden määrä ja laatu</p>	<p>Paikallisten asukkaiden kyselytutkimukset, joita ovat toteuttaneet tai tilanneet esimerkiksi Euroopan kulttuuripääkaupunki -toimintaa hallinnoivat kunnat tai virastot Kysymykset, kuten ”Mitä mieltä olette ’eurooppalaisuuden’ tunteesta?”</p> <p>Kulttuuri-, koulutus- ja kehitystavoitteista vastaavien taiteilijoiden, kulttuurialan ja paikallisten/alueellisten/kansallisten virastojen (muun muassa kuntien) kyselytutkimukset</p> <p>Edellä mainittujen toimijoiden tilaamat ja/tai paikallisten yliopistojen järjestämät kansalaisten/yhteisöjen kohderyhmät</p> <p>Investointi- ja kehitysraportit</p> <p>Ohjelman laadullinen analyysi</p> <p>Monimuotoisuutta ja Eurooppaa edistävien ohjelmien määrä ja laatu</p> <p>Omatoimisesti vastattava kyselytutkimus (paikan päällä tai lähetettynä digitaalisesti jälkikäteen)</p> <p>Eurooppalaisiin aiheisiin ja ohjelmiin liittyvien, Euroopan kulttuuripääkaupungin verkkosivustoilla annettujen tietojen laadun analysointi</p> <p>Verkkoaktiivisuuden, kuten kommenttien ja yleisön jakamien tietojen, analysointi</p> <p>Eurooppalaisiin aiheisiin ja Euroopan kulttuuripääkaupungin ohjelmaan liittyvien tiedotusvälineiden arviontien analysointi</p>

Tavoitteet	Indikaattorin tyyppi	Ohjeelliset indikaattorit	Mahdolliset tietolähteet
		<p>Sellaisten paikallisten ruohonjuuritason aloitteiden määrä, joissa on mukana eurooppalaisia kumppaneita tai joihin sisältyy monikulttuurisia aiheita</p> <p>Medianäkyvyyden avulla tavoitettujen ihmisten määrä ja profiili</p> <p>Medianäkyvyyden maantieteellinen kattavuus</p> <p>Kulttuuriperintökohteisiin tehtävien vierailujen (ihmisten määrä ja vierailujen pituus) lisääntyminen</p> <p>Esimerkiksi kulttuuristen vähemmistöjen monikulttuuristen hankkeiden tukemisen lisääntyminen</p>	<p>Tiedotusvälineiden uutisoinnin analysointi (tavoitettujen ihmisten määrä ja profiili, maantieteellinen kattavuus)</p> <p>Kulttuuriorganisaatioiden/-laitosten sisäiset arviointitiedot</p> <p>Mielipidekyselyt (esim. verkossa tai paikan päällä)</p> <p>Eurobarometri</p>
<p>Yleinen tavoite 2:</p> <p>Edistetään kulttuurin panosta kaupunkien pitkän aikavälin kehitykseen</p>	<p>Vaikutus</p>	<p>Kaupunkien tunnustaminen kansallisesti/kansainvälisesti kulttuurisesti elinvoimaisiksi ja imagoaan parantetuiksi</p> <p>BKT:n ja työllisyyden kasvu kaupunkien kulttuurialoilla ja luovilla aloilla</p> <p>Edullisten kulttuurituotannon tilojen saatavuuden parantuminen (studiot jne.)</p> <p>Euroopan kulttuuripääkaupunkivuoden jälkeisen ajan ja pitkän aikavälisen strategisten asiakirjojen ja valmistettujen politiikkojen laatu ja määrä</p> <p>Käyttämättömien tilojen uusi käyttötarkoitus, uusien julkisten tilojen kehittäminen</p>	<p>Isäntäkaupungeissa vierailevien matkailijoiden ja vierailijoiden kyselytutkimukset; matkailijoiden mielipiteitä mittaavat kansainväliset kyselytutkimukset; kansallisten tai kansainvälisten kulttuurialan asiantuntijoiden mielipiteet; muut luotettavat julkaistut lähteet.</p> <p>Kuntien, kansallisten tilastotoimistojen, alakohtaisten elinten jne. toimittamat tilastotiedot</p> <p>Asiakirjojen analysointi</p> <p>GPS-tiedot, big data jne.</p> <p>Raportit, uusien kansalaisaloitteiden määrä, uudet organisaatiot, luovien alojen startup-yritykset, kumppanuudet jne.</p> <p>Viiteryhmien työohjelmat ja raportit</p> <p>Kaupunkien talousarvioiden analysointi – kulttuurimenot</p>

Tavoitteet	Indikaattorin tyyppi	Ohjeelliset indikaattorit	Mahdolliset tietolähteet
		<p>Kansalaisyhteiskunnan toimijat, jotka työskentelevät kunnan kanssa – määrä, kokousten määrä, osallistuvien organisaatioiden määrä</p> <p>Kaupungin kulttuuristrategian ja täytäntöönpanosuunnitelmien kehittäminen</p> <p>Sellaisten päätösten määrä, jotka kunta on tehnyt kuulemalla kulttuurialan ja kansalaisyhteiskunnan toimijoita ja kulttuuritapahtumien talousarvion kasvu</p>	
<p>Erityinen tavoite 1:</p> <p>Vahvistetaan kaupunkien kulttuuritarjonnan valikoimaa, monimuotoisuutta ja eurooppalaista ulottuvuutta, myös valtioiden rajat ylittävän yhteistyön avulla</p>	<p>Tulos</p>	<p>Tapahtumien kokonaismäärä</p> <p>Euroopan kulttuuripääkaupungin kulttuuriohjelmien kokonaistalousarvio</p> <p>Julkisen, yksityisen ja kansalaisyhteiskunnan kumppaneilta saadun rahoituksen lisääntyminen</p> <p>Eurooppalaista monimuotoisuutta korostavien tapahtumien määrä eurooppalaisten aiheiden tai valtioiden rajat ylittävän yhteistyön perusteella</p> <p>Sellaisten uusien rajatylittävien yhteistyöhankkeiden, yhteistuotantojen ja kulttuurivaihtojen määrä, joihin osallistuu paikallisia ja kansainvälisiä toimijoita</p> <p>Euroopan kulttuuripääkaupungin ohjelma jaettuna osiin esim. taidegenren mukaisesti</p> <p>Jokaisessa tapahtumien luokassa järjestettyjen tapahtumien kokonaismäärä</p>	<p>Euroopan kulttuuripääkaupunki -toiminnan analysointia hallinnoivien virastojen toimittamat ohjelmatiedot (sekä hallinnolliset että tieteelliset)</p> <p>Uusien ja kestävien kansainvälisten kumppanuuksien määrä</p> <p>Uusien rajatylittävien yhteistyöhankkeiden laadullinen analyysi</p> <p>Ohjelman laadullinen analyysi</p> <p>Hankkeiden ja instituutioiden raportit ja tilastot</p> <p>Taiteilijoiden, kulttuurialan ja paikallisten/alueellisten/kansallisten virastojen (muun muassa kuntien) kyselytutkimukset</p>

Tavoitteet	Indikaattorin tyyppi	Ohjeelliset indikaattorit	Mahdolliset tietolähteet
		<p>Kansainväliseen yhteistyöhön osallistuneiden taiteilijoiden määrä</p> <p>Kansainvälisiin hankkeisiin ulkomailla osallistuneiden paikallisten taiteilijoiden määrä</p>	
<p>Erityinen tavoite 2:</p> <p>Laajennetaan kulttuuritarjonnan saanti- ja osallistumismahdollisuuksia</p>	<p>Tulos</p>	<p>Osallistuminen Euroopan kulttuuripääkaupungin tapahtumiin ja kehitys verrattuna kaupungin säännölliseen kulttuuriyhteisöön</p> <p>Kuinka monta prosenttia asukkaista osallistuu tapahtumiin, mukaan lukien nuoret, koulut, vähemmistöt tai epäsuotuisammassa asemassa olevat</p> <p>Tietoisuuden lisääntyminen kulttuuritarjonnasta (yleisesti ottaen ja edellä mainittujen ryhmien osalta)</p> <p>Aktiivisten vapaaehtoisten määrä ja profiili ja heidän sitoutumisensa taso (syvyys)</p> <p>Aktiiviseen osallistumiseen kannustavien ja eritasoisia osallistumismahdollisuuksia tarjoavien tapahtumien ja aloitteiden määrä</p> <p>Kulttuurialan työvoiman sukupuolten tasa-arvo ja kulttuurinen monimuotoisuus</p> <p>Yleisön maantieteellinen jakauma</p> <p>Laajempaan osallistumiseen kannustavien järjestelyjen määrä ja laatu (esim. viittaukset lippukäytäntöihin, liikenteeseen, markkinointiin)</p>	<p>Euroopan kulttuuripääkaupunki -toimintaa hallinnoivien virastojen toimitamat ohjelmatiedot</p> <p>Paikallisten asukkaiden kyselytutkimukset, joita ovat toteuttaneet tai tilanneet Euroopan kulttuuripääkaupunki -toimintaa hallinnoivat kunnat tai virastot, ja muunlainen mielipiteiden kartoitus esimerkiksi luovien keinojen avulla. Niiden vertaaminen kansallisiin tai kansainvälisiin vertailukohteisiin</p> <p>Paikallisten yliopistojen järjestämät asukkaiden kohderyhmät (monimuotoisia alueita edustavat / monimuotoisilla alueilla järjestetyt)</p> <p>Paikallisten yliopistojen järjestämät opiskelijoiden kohderyhmät</p> <p>Hankkeiden ja instituutioiden raportit ja tilastot</p> <p>Osallistujien omat raportit</p> <p>Havainnointiin perustuva analyysi</p> <p>Euroopan kulttuuripääkaupunkiin liittyvillä verkkosivustoilla tapahtuneen verkko-osallistumisen analysointi (kommentit, jaetut asiat, ihmisten profiili)</p> <p>Lipunmyyntiin ja asiakassuhteen hallintaan liittyvät tiedot (vierailijoiden määrä ja vierailutiheys)</p>

Tavoitteet	Indikaattorin tyyppi	Ohjeelliset indikaattorit	Mahdolliset tietolähteet
		<p>Sellaisten ohjelmien määrä ja laatu, joissa osallistetaan tällä hetkellä osallistumattomia henkilöitä</p> <p>Lisääntynyt motivaatio osallistua kulttuuritapahtumiin</p> <p>Kulttuuritapahtumiin osallistumisen syvyyden lisääntyminen</p> <p>Yleisön osallistamista koskevia menetelmiä varten koulutuksen saaneiden tai niitä jokapäiväisessä työssään käyttävien kulttuurialan ammattilaisten määrä</p> <p>Paikallisten yhteisöryhmien ja koulujen kulttuuriohjelmiin osallistumisen lisääntyminen</p> <p>Yleisön monimuotoisuuden (ikä, kulttuuritausta) lisääntyminen</p>	<p>Yleisön postinumeroiden analysointi</p> <p>Google-analytiikka</p>
<p>Erityinen tavoite 3:</p> <p>Vahvistetaan kulttuurialan valmiuksia ja sen yhteyksiä muihin aloihin</p>	<p>Tulos</p>	<p>Kaupungin pitkän aikavälin kulttuurisen kehityksen strategia Euroopan kulttuuripääkaupunkivuoden alussa ja sen jälkeen, mukaan lukien toimintasuunnitelma</p> <p>Kulttuuri-infrastruktuuriin ja -tiloihin tehtävien investointien arvo</p> <p>Kansalaisjärjestösektorin ja kulttuuri- ja luovien alojen kulttuuriohjelmiin tekemien investointien arvo</p> <p>Kulttuurijohtajien ja taiteilijoiden ammatillista kehitystä tukevien järjestelyjen ja ohjelmien määrä, laatu ja kestävyys</p>	<p>Julkisten elinten paikallisella, maakunnallisella tai alueellisella tasolla tarjoamat tilastotiedot kaikesta BKT:n ja työllisyyslukujen kasvusta</p> <p>Euroopan kulttuuripääkaupungin perintöelimen, kuntien ja/tai muun asiaankuuluvan elimen julkaisemat asiakirjat</p> <p>Valmiuksien kehittämistä koskevien ohjelmien arviointi</p> <p>Ohjelmista laaditut raportit</p> <p>Kulttuurialan edustajien kyselytutkimukset</p> <p>Raportit tuetuilta yksilöiltä tai organisaatioilta</p> <p>Raportit asiaankuuluvilta edustavilta elimiltä (esim. kansalaisjärjestöjen tai kulttuurialan ja luovien alojen edustajat)</p>

Tavoitteet	Indikaattorin tyyppi	Ohjeelliset indikaattorit	Mahdolliset tietolähteet
		<p>Kansalaisjärjestöjen, kulttuurialan ja luovien alojen kehittämiseksi luodut olosuhteet ja ohjelmat (monimuotoistamisen, määrän, kasvun, laajennetun ulottuvuuden tai kansainvälistymisen tukemiseksi)</p> <p>Kolmannen sektorin toimijat, jotka työskentelevät kulttuuriosaston kanssa – määrä, kokousten määrä, osallistuvien organisaatioiden määrä</p> <p>Kestävä kulttuurihallinnon monialainen kumppanuus</p> <p>Monialainen yhteistyö, johon kuuluu myös kulttuuriala</p> <p>Muiden alojen kanssa toteutettujen hankkeiden määrä ja profiili</p> <p>Monialaista yhteistyötä tukevien asiakirjojen määrä Kulttuurihallinnon korotetut standardit</p> <p>Valmiuksien kehittämistä koskeviin ohjelmiin osallistuvien ihmisten ja organisaatioiden määrä ja profiili</p>	<p>Omatoimisesti vastattava kyselytutkimus (paikan päällä tai lähetettynä digitaalisesti jälkikäteen)</p> <p>Kumppaniorganisaation sisäiset tiedot: hankekumppaneiden sisäiset arviointitiedot</p> <p>Kunnallisten kulttuurijohtajien arviointikertomusten analysointi</p> <p>Osallistujien omat raportit</p>
<p>Erityinen tavoite 4:</p> <p>Kohotetaan kaupunkien kansainvälistä profiilia kulttuurin kautta</p>	<p>Tulos</p>	<p>Turistimatkojen (päivämatkat ja yöpymiset sekä paikallisella että kansainvälisellä tasolla) lisääntyminen</p> <p>Kaupungeista julkaistujen myönteisten uutisten määrä ja prosentuaalinen osuus</p> <p>Asukkaiden tietoisuus Euroopan kulttuuripääkaupunki -toiminnasta</p>	<p>Matkailulautakuntien tai asiaankuuluvien viranomaisten toimittamat tilastotiedot</p> <p>Luotettavien tiedotusvälineitä valvovien organisaatioiden toimittamat tiedot</p> <p>Paikallisten asukkaiden kyselytutkimukset, joita ovat toteuttaneet tai tilanneet esimerkiksi Euroopan kulttuuripääkaupunki -toimintaa hallinnoivat kunnat tai virastot</p>

Tavoitteet	Indikaattorin tyyppi	Ohjeelliset indikaattorit	Mahdolliset tietolähteet
		<p>Ulkomailla olevien kulttuurialan edustajien (esim. suurlähetystöt, kansalliset kulttuuriorganisaatiot) tietoisuus Euroopan kulttuuripääkaupunki -toiminnasta</p> <p>Euroopan kulttuuripääkaupunki -toimintaa ja/tai sen kulttuuritarjontaa käsittelevän kaupunkia koskevan uutisoinnin määrä ja prosentuaalinen osuus</p> <p>Asukkaiden tietoisuus Euroopan kulttuuripääkaupunki -nimityksestä kaupungille myönnettävänä kunniansoituksena / kaupungin maineen edistäjänä</p> <p>Muutokset kaupungin asemassa / edustuksessa / ensimmäistä kertaa esiintymisessä kansainvälisissä kaupungin brändiä koskevissa arvioinneissa²</p>	<p>Yliopiston työryhmien suorittama tiedotusvälineiden uutisoinnin laadullinen analyysi</p> <p>Ulkomailla olevien kansallisten kulttuuri-instituuttien kyselytutkimukset</p> <p>Kansallisten ja kansainvälisten matkailu- ja kulttuurialan mielipidevaikuttajien kyselytutkimukset (kaupungin asettaminen Euroopan kartalle)</p> <p>Kohderyhmät paikallisten tai kansallisten mielipidevaikuttajien kanssa. Kysymykset, kuten ”Miten voidaan lisätä paikallista ylpeyttä?”</p> <p>Sidosryhmien haastattelut</p>

² <https://composite-indicators.jrc.ec.europa.eu/cultural-creative-cities-monitor/>

4. Arviointimenettelyjen suunnittelu ja täytäntöönpano

Muutamia hyödyllisiä kysymyksiä, joita kaupunkien olisi esitettävä itselleen

Milloin prosessi olisi käynnistettävä?

Arvioinnin oikea-aikainen toteuttaminen auttaa varmistamaan sen, että organisatoriset järjestelyt on tehty ja että rahoitus on suunniteltu ja aikaa on varattu tietojen keruuta ja analysointia koskevien kehysten laatimiseksi sekä perustason määrittelemiseksi.

Arvioinnin suunnittelu olisi käynnistettävä prosessin varhaisessa vaiheessa. Kaupunkien on otettava huomioon useita organisatorisia parametreja, mukaan lukien arvioinnin kesto ja se, kuinka paljon varoja sille osoitetaan, millaisia tietoja kerätään ja millaisia arviointityökaluja ja -mekanismeja tarvitaan, arvioinnin toteuttamista koskevan vastuun jakaminen, sen päättäminen, tarvitaanko lisäkoulutusta kaikkien asianosaisten osapuolten puolueettoman ja ammattimaisen tietojen keruun varmistamiseksi, eettisten arviointien käsittely ja sen määritteleminen, millaisia arviointeja tarvitaan.

Aiemmin Euroopan kulttuuripääkaupungeiksi nimitetyt kaupungit ovat lähestyneet näitä asioita eri tavoin. Esimerkiksi Liverpoolin vuoden 2008 tutkimusohjelma käynnistettiin vuonna 2005, Stavangerin vuoden 2008 arviointiohjelma käynnistettiin vuonna 2006 ja Luxemburgin vuoden 2007 tutkimus käynnistettiin vuonna 2005. Jotkin kaupungit käynnistävät arviointiohjelmansa noin vuosi ennen kulttuuriohjelmansa alkamista, kuten esimerkiksi Essen Ruhria varten vuonna 2010 ja Turku vuonna 2011. Guimarães 2012 käynnisti arviointiohjelmansa täytäntöönpanon vain hetki ennen kulttuuripääkaupunkivuotensa alkamista.

Minkä ajanjakson sen olisi katettava?

Tärkeä osa suunnitteluvaihetta on myös siitä päättäminen, miten pitkään arviointiprosessin olisi kestettävä. Euroopan kulttuuripääkaupunki -toiminnan tavoitteena on luoda pitkäkestoisia vaikutuksia kaupungin kehitykselle, mutta tutkimuksessa keskitytään usein vain lyhyen aikavälin vaikutuksiin. Vain kaksi Euroopan kulttuuripääkaupunkia, Liverpool vuonna 2008 ja Turku vuonna 2011, on toteuttanut pitkittäistutkimuksen, joka jatkui usean vuoden ajan kulttuuripääkaupunkivuoden päättymisen jälkeen. Suurimmassa osassa kaupungeja arviointiprosessit saatetaan päätökseen 6–12 kuukautta kulttuuripääkaupunkivuoden päättymisestä. Tämä kuvastaa ainakin osittain paikallisen tason tarvetta osoittaa kulttuuripääkaupunkivuoden tulokset mahdollisimman pian. Tulosten nopeaa osoittamista ja perusteellisen analyysin ja laadullisen arvioinnin suorittamista koskevan tarpeen välistä tasapainoa olisi punnittava huolellisesti, ja se olisi otettava huomioon suunnitteluvaiheessa. Euroopan kulttuuripääkaupunkien työryhmä ehdotti, että arviointiprosessin kohdetta olisi laajennettava yhteen tai kahteen vuoteen kulttuuripääkaupunkivuoden päättymisestä, jotta varmistetaan perusteellinen arviointi, ja kolmen tai neljän vuoden arviointi olisi tarpeen, jotta pitkän aikavälin vaikutuksia voidaan havainnoida asianmukaisella tavalla. Jos käynnistysvaiheen vuosien ohjelma on tärkeä Euroopan kulttuuripääkaupungin erityisten tavoitteiden kannalta, Euroopan kulttuuripääkaupunkivuotta edeltävän ajanjakson kattava pitkittäistutkimus olisi toteutettava.

Millainen arvioinnin talousarvion olisi oltava?

Tarvittavan rahoituksen varmistaminen arvioivaa tutkimusta varten on usein haasteellista monissa kaupungeissa. Pitkällä aikavälillä tutkimukseen investoiminen tarjoaa todennäköisesti

monia etuja, kuten mahdollisuuden osoittaa kulttuuritarjonnan vaikutus lisärahoituksen houkuttelemiseen, minkä avulla voidaan perustella julkisten menojen arvo ja ymmärtää, mitkä aloitteet ja/tai hankkeet ovat merkittäviä kaupungille. Siksi on tärkeää määritellä ja varmistaa arvioinnin rahoitus varhain kehitysvaiheessa.

Kenet kannattaa valita arvioinnin suorittajaksi?

Arvioinnin suorittavaa organisaatiota koskevat pohdinnat olisi tehtävä hakemuksen laatimisvaiheessa. Riippumattomuus, läpinäkyvyys ja mahdollisten eturistiriitojen välttäminen ovat tärkeitä kriteerejä tässä asiassa. Hyvä käytäntö on tilata tutkimus organisaatiolta, joka ei liity Euroopan kulttuuripääkaupunkivuoden toteuttamisesta vastuussa olevaan toimijaan. Valinta kohdistuu usein paikallisiin yliopistoihin tai muihin julkisiin tai yksityisiin tutkimusorganisaatioihin. Arvioinnin suorittavan organisaation ja toteutuksesta vastaavan toimijan selkeiden roolien ja vastuualueiden määrittelemiseen olisi kiinnitettävä asianmukaista huomiota erityisesti tietojen keruun, viestinnän ja muiden kysymysten osalta.

Millainen arvioinnin olisi oltava?

Päätökset suoritettavan arvioinnin tyypistä ovat myös asia, jota on tärkeä pohtia varhaisessa vaiheessa. Esimerkiksi seuraavia kysymyksiä voitaisiin pohtia: Olisiko arvioinnissa keskityttävä vain kaupunkiin vai olisiko sen katettava laajempi alue? Mitä temaattisia alueita ja kysymyksiä arvioinnin olisi katettava? Olisiko arvioinnissa keskityttävä määrälliseen vai laadulliseen tutkimukseen vai molempien tutkimusvälineiden yhdistelmään? Mitkä indikaattorit olisivat erityisen tärkeitä ja asianmukaisia kunkin Euroopan kulttuuripääkaupungin osalta? Millainen on vertailuryhmän koko ja kokoonpano, joka olisi asianmukainen kaikkien kyselytutkimusten tai tietojen keruun osalta?

Vaikka arvioinnilla on merkittäviä etuja, toimenpiteisiin olisi ryhdyttävä myös useiden mahdollisesti kielteisten seikkojen välttämiseksi. Arvioinnin merkityksen lisäämisen vaikutuksena voi olla se, että kulttuuriohjelmaa laadittaessa painotetaan kokeiltuja ja testattuja toimintoja kunnianhimoisempien ja kokeellisempien toimintojen sijasta. Vastaavasti on tärkeä välttyä tilanteelta, jossa ohjelma laaditaan ”helppojen voittojen” saavuttamiseksi sen sijaan, että siinä puututtaisiin haastavampiin kysymyksiin. Lisäksi arviointiin kannattaa sisällyttää tietoja asiayhteydestä – tuloksiin vaikuttavista myönteisistä ja kielteisistä tekijöistä.

Arviointi on valmisteltava hakemuksessa ja taustatutkimuksissa todettuihin Euroopan kulttuuripääkaupunki -hankkeen erityisiin tavoitteisiin nähden.